

ՄՇԱԿ

Յարեկան գինը 10 ռուբլի, կէս տարվանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները 7 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Երբ հասցէն. Тифлисъ. Редакция «Мшакъ».
կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».

Տէլէֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերէն)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.
Տէլէֆոն № 253.

ՆԵՐԱԿԱՅ 1895 ԹԱՎԱԿԱՆԻՆ

„ՄՇԱԿ“

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱՍԱՆ ԼՐԱԳՐԻ
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՐՈՒՆԱԿՎՈՒՄ Է

«ՄՇԱԿ» տարեկան գինը՝ թէ Ռուսաստանում և թէ Արտասահմանում 10 ռուբլի, տասն և մէկ և տասն ամսվանը՝ 9 ռ., ինն և ութ ամսվանը՝ 8 ռ., եօթ ամսվանը՝ 7 ռ., վեց ամսվանը՝ 6 ռ., հինգ ամսվանը՝ 5 ռ., չորս ամսվանը՝ 4 ռ., երեք ամսվանը՝ 3 ռ., երկու ամսվանը՝ 2 ռ., ամսական 1 ռուբլի:

Գրվել «ՄՇԱԿ» կարելի է ԽՐԱԳՐԱՍԱՆԸ:

Օտարաբարդարացիները պէտք է դիմեն հետևեալ հասցեով՝ Тифлисъ. Редакция «МШАКЪ»: Իսկ արտասահմանից՝ Tiflis. Rédaction «MSCHAK»:

ԲՈՎԱՆԳԱԿՈՒԹԻՒՆ

Քննիչ յանձնախումբ. Մամուլի կարծիքը հայոց հարցի մասին. Լծողունի Անգլո-հայկական ընկերութեան միտքերը. Անգլո-հայկական ընկերութեան միտքերը. Վաղվայ ընդհանուր ժողովուրդի առիթով. Մեր դպրոցական կեանքից. Ծխախոտի ընտրութիւնը. Նամակ Գանձակից. Նամակ իգգործից. Նամակ խմբագրութեան. Նամակ խմբագրութեան. Ներքին լուրեր. — ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մի քանի լուրեր. Պաշտօնական գեղարվեստ. Նամակ Թիֆլիսից. — ԽԱՌՆԼՈՒՆԵՐ. — ՀԻՄՆԱԳԻՐՆԵՐ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Կ. Պօլսոն:

ԲԵՆԻՉ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԸ

Եւրոպական մամուլը, զանազան աղբիւրներից քարտուղի, ամենամանրամասն տեղեկութիւններ է հաղորդում հայկական քննիչ յանձնախմբի մասին:

Այդ տեղեկութիւնները կարելի է բաժանել երկու որոշ, միմեանցից բոլորովին տարբեր մասի:

Մի մասին պատկանող տեղեկութիւնները այն եզրակացութեան են բերում, որ քննիչ յանձնախումբը, հիմնվելով գլխաւորապէս թիֆլիսեան աղբիւրների վրա, հաստատում է թիֆլիսեաց բարձր կառավարութեան պաշտօնական հաղորդագրութիւնները:

Իսկ միւս մասին պատկանող տեղեկութիւնները, որոնք հիմնված են անկախ, կողմնակի հարցուհորձի և ուսումնասիր-

ութեան վրա, այն եզրակացութիւնն են դուրս բերում, որ իրաւի Սասունի կոտորածի մէջ թիֆլիսեաց կառավարութիւնն է մեղաւոր, և այդ կառավարութեան զորդամասը և զիտութեամբ են տեղի ունեցել կոտորածը և բոլոր անկարգութիւնները:

Սկզբում բոլոր լուրերը աւելի թեքվում էին յօգուտ թիֆլիսեաց կառավարութեան: Եւ զրա պատճառը հասկանալի է: Քննիչ յանձնախմբի անդամները թիֆլիսեաց են, և կառավարութիւնը բոլոր միջոցները ձեռք էր առել, որպէս զի բոլոր ցուցմունքները իր օգտին լինեն:

Սակայն, երբ Ռուսաստանի, Անգլիայի և Ֆրանսիայի ներկայացուցիչների շնորհիւ և նրանց պահանջմամբ, իրեն վիսնրի առաջ կանչվեցին անկախ մարդիկ, քրիստոնեաներ, այն ժամանակ հարցը բակեց բոլորովին այլ կերպարանք ընդունել և վերջին տեղեկութիւնները մեծ մասամբ թեքվում են այն կողմը, որ քննիչ յանձնախմբի տեղեկութիւնները թիֆլիսեաց կառավարութեան համար նպատաւոր չեն:

Եւրոպական մամուլի կարծիքը ամփոփելու համար, պէտք է աւելացնենք և այն, որ չը նայած այդ վերջին հայերի համար նպատաւոր կրթին, շատ լրագրողներ, գլխաւորապէս անգլիական մամուլը, այն կարծիքն են յայտնում, որ առհասարակ քննիչ յանձնախմբի գեղարվեստը նշանակութիւն չը պէտք է տալ, նախ այն պատճառով, որ այդ տեսակ ընտրութիւններ առաջ էլ եղել են և երբեք ճշմարտութիւն չեն պարզել, և երկրորդ՝ այդ քննիչները վերաբերում է միմիայն Սասունին, մինչդեռ խմբից ներկայումս ամբողջ թիֆլիսեաց Հայաստանի մասին է:

ՄԱՍՈՒԼԻ ԿԱՐԾԻՔԸ ՀԱՅՈՑ ՀԱՐՅԻ ՄԱՍԻՆ

Ֆրանսիական «Journal de Havre» լրագիրը մի յօդուած է տպել, որով պաշտպանում է թիֆլիսիցի և այն միտքն է յայտնում, թէ Հին-Հայաստանի համար դեռ շատ վաղ է ձգուել անկախ քաղաքական կեանքի, ինչպէս բոլորաները, սերբերը, յոյները, թէեւ թիֆլիսեան կոչվում է հիւանդ մարդ, ինչպէս անուանել է նրան Նիկոլայ I կայսրը, բայց այդ հիւանդ մարդը մի քիչ առողջացել է այժմ, ուստի և այժմ նրա ժառանգութիւնը բաժանելու հարց չէ կարող լինել: Գալով հայերի դէմ գործած անգլութիւններին, լրագիրը յանդիմութիւն ունի պնդելու, որ այդ անգլութ-

թիւնները փոխադարձ են եղել, աւելացնելով, որ Անգլիան իր սեպհական շահերի համար է աշխատում ինչպէս մեծացնել, նոյնը անում է և իտալիան: Զր բաւականաչափ այդ քաղաքական փոխադարձութեամբ, լրագիրը աւելացնում է. «Հէնց այդ պայմանով Ռուսաստանը և Ֆրանսիան կամեցան մասնակցել քննութեանը, որպէս զի թոյլ չը տան Անգլիային և իտալիային թեքելու կշիռը այն կողմն, որ կողմն որ նա չը պէտք է թեքվի»:

Եւ ով գիտէ, զուգէ քաղաքական շահասիրութեան մասին խօսող Ֆրանսիական լրագիրը շատ մօտ կապեր ունի Պարիզի շահագործիչների հետ:

Անգլիական «Daily Telegraph» լրագրում տպված է հետևեալը. «Թողտնից ստացված պաշտօնական հեռագիրը հակասում է այն լուրին, որ տարածվեց վերջերս այն մասին, թէ այդ գաւառում խառնակութիւններ են տեղի ունեցել: Այդ լուրին աւելի է տուել, երևի, հետևեալ դէպքեր, որ հաղորդում է «Նիյոսէր» գործակալութիւնը: Ահա այդ դէպքերը. «Մի տուն, որի մէջ բընակվում էին երկու հայեր, որոնք հասարակական լաւ դիրք ունեն, մտնում են մի քանի անձինք, նախատում և վերաւորում տան տեղին: Ուստի անուշիւտեան կատարած խուզարկութիւնը երևան հանեց այդ տան մէջ հինգ անձանց, որոնք էլ հայեր, որոնք այդ անձինք տեղական հայ յեղափոխական մասնաժողովին անդամներն էին և զինված էին ատրճառակներով ու սրերով. նրանց մօտ գտնվեցին թղթեր, որոնցով նրանք դրամ են պահանջում: Նրանք կաշնաւորվեցին և և յանձնվեցին տեղական իշխանութեան: Այդ դէպքը թէեւ յուզմունք առաջ բերեց հասարակութեան մէջ, բայց կարգը որ և է կերպով չը խանգարվեց»:

Զարմանալի է, որ այս անգամ էլ այդ հերքող-տեղեկութիւն հաղորդողը «Նիյոսէր» գործակալութիւնն է, որի աչքերը շուրջին են Ստամբուլի ոսկիները:

Ֆրանսիական «Memorial Diplomatique» լրագիրը, որ դիպլոմատիկան աշխարհում որոշ համբաւ և դիրք ունի, աւսում է, թէ «վերջին օրերս հայոց հարցի մէջ որ և է նոր դէպք տեղի չէ ունեցել, բայց հետզհետեւ աւելի պարզվում է այն դերը, որ Ռուսաստանը կամենում է խաղաղ միջոց հարցը Ռուսաստանը աշխատում է որքան կարելի է քիչ խառնվել այդ հարցի մէջ և չը կուզէ թիֆլիսի հետ Անգլիային հաճոյ լինելու համար, որով-

հետեւ Անգլիան յարուցել է հայոց հարցը մաքրակէտական նպատակով. Ռուսաստանը աշխատում է շիտակ լինել թիֆլիսի վերաբերմամբ»:

Եւրոպական մի քանի երկրներ, որոնց թւում է Ֆրանսիան, որոնք նախանձով են վերաբերվում այն ազդեցութեան, որ Անգլիան ձեռք է բերել Նիկոլայի, երկրի վրա, որ չը լինի թէ Անգլիան կարողանայ նոյնպիսի ազդեցութիւն ձեռք բերել և թիֆլիսեաց Հայաստանում: Այդ պատճառով նրանք մի տեսակ առնչութիւն են նկատում հայոց հարցի և եզրակացական հարցի մէջ և աշխատում են բացատրել խեղիվ Արթուր-Փաշայի և առաջին միսիստը Նուրբար-Փաշայի մէջ ծագած զգուշութեան պատճառները նրանով, որ Նուրբար փաշան, իբրեւ հայ, իր սրտի մէջ եղիպական ոչ մի բան չուներ, աշխատում է գեր խաղաղ հայոց հարցում և այդ պատճառով հընհարապէս Անգլիային: Պարիզի «Patrie» լրագիրը ահա թէ ինչ է ասում այդ մասին. «Նուրբար-փաշան լինելով ծագումով հայ և քրիստոնեայ, միշտ նայել է Նիկոլայի վրա իբրեւ շահագործութեան մի աղբիւրի վրա իր համար: Պէտք է հէնց այդ ծագումի մէջ որոնել այն մեծ շնորհի պատճառը, որ նա վայելում է բրիտանական ազէնտների կողմից: Հայաստանը, իր աշխարհագրական դիրքով, իբրեւ Ռուսաստանին սահմանակից երկիր, առաջնակարգ ստրատեգիական տեղ է բռնում: Որոշ առանձնաշարժութիւններ և մի յարաբերական անկայականութիւն տալով այդ երկրին, Անգլիան նպատակ ունի ազդեցիկ դեր խաղալ այդ երկրում և ահա հէնց այդ բանում նրան մեծ ծառայութիւն կարող է մատուցանել Նուրբար-փաշան»:

Անգլիական «Daily News» լրագրի թղթակցը Կ. Պօլսից հաղորդում է, որ քիւրդերը, գրգռված թիֆլիսից, սպանում են խաղաղ հայերին: Ռուսաստանի պարտաւորութիւնն է իր հովանաւորութեան տակ առնել Հայաստանը:

Անգլիական «Morning Post» լրագրին գրում են. «Հայկական քննիչ յանձնաժողովի հետագա անգլիաները, որ կատարվում են Մուշում, վերջին ժամանակ այնպէս ընթացք ստացան, որ կարելի է յուսալ ճշմարտութեան բացվելուն: Յանձնաժողովի վերջին նիստում» մի հայի ցուցմունքները փոխեցին երկրութեան պատկերը, որ մինչև այդ ժամանակ ներկայացնում էին թիֆլիսը: Յանձնաժողովի անդամները մտադիր են այցելել Սասունի գիւղերը, այնպէս որ

հիմա կառավարվում էր բացարձակապէս ռազմաւարտներով: 2—3 անգամ նոր ընտրութիւններ եղան հազարաքանութեան, բայց վերջին անգամ ընտրված հազարաքանութիւնը անուշով միայն գոյութիւն ունէր. բովանդակ իշխանութիւնը ամբողջով էր մի հարուստ վաճառականի, Սարգիս Թաշնեանի ձեռքը, որ այս կամ այն հանգամանքով աւելի տուաւ իր բոլոր պաշտօնակիցների հեռանալուն, և ինք, միայնակ, կենսաբանի յատուկ յամառութեամբ առաջ տուաւ իր ուսերի վրա ամբողջ գործը, և պէտք է ասած յաջող կերպով: Թաշնեանի դէմ գաւառաւոր կար, թէ նա զեղծումներ կատարած լինի իր պաշտօնավարութեան ժամանակ, բայց նա շատ խորտաւար էր լինելով բոլորի հետ, խաչնվում էր նոյն իսկ բռնական ճիւղի մէջ, և առանց ուրիշի հետ խորհրդակցելու՝ իր քմի համաձայն էր գործը վարում:

Նոր քաղաքական ժողովի հաստատութիւնից յետոյ, Թաշնեան հրաժարեցաւ, որովհետեւ պիտի չը պահէին նրան արդէն. ընտրվեցաւ նախ մասնաժողով, որ պիտի մշակէր յատուկ կանոնա-

դրութիւն, իրերի նոր վիճակին համաձայն և ապա հազարաքանութիւն, որի վրա մեծ յոյսեր կան գրված, բայց անգամներից մի քանիսն արդէն ուղարկած են իրանց հրաժարականները: Ընտրվեցաւ ապա նոր ուսումնական խորհուրդը, որի մէջ մտան նոյնպէս Կ. Պօլսի առաջադէմ ինտելիգենցիայից մի քանիսը, ինչպէս Մոստիշեան, Կիր-ճեան, Լեւոն Բաշալեան, Մանուկեան և այլն:

Եւ այսպէս Կ. Պօլսի մէջ ամեն ինչ նոր կերպարանքի մէջ է մտնում: Պարզ, ժողովրդական մարդ է նոր պատրիարքը. ժողովրդական մարդիկ են նմանապէս թէ Ազգային հիւանդանոցի, թէ Ուսումնական խորհրդի և թէ միւս պաշտօնակիցների անդամների ստուար մասը: Ոչ մի պետական պաշտօնեայ, կամ ինչպէս սովոր ենք կոչել, ոչ մի Բէնէդիկ, ոչ մի մեծամեծ և նոյն իսկ ոչ մի հարուստ մարդ: Ազնուաշուքների իշխանութիւնից յետոյ այժմ դէմօկրատիան է ասպարիզի վրա իր դէմօկրատիք նախագահով (պատրիարք):

Գործերի այս բարեփոխված դրութեան, այս յաջող յեղաշրջման զեկավար է հանդիսացած Հայրենիք: Լրագիրը կովկասի վերջին ընտրութիւնների փառաւոր արձագանքն է Կ. Պօլսի այս նոր ընտրութիւնները, որոնց նշանակութիւնը կարող է ըմբռնել միայն նա, որ մօտից ծանօթ է Պօլսի մեծ մասամբ փչացած հասարակական շրջաններին:

Կ. Պօլսի մէջ սկսված այս նոր հոսանքի առաջին արդիւնքն իլովիսեան ընտրութիւնն է և պատրիարքը՝ հաւատարիմ իր ընտրողներին՝ չըջապատած է իրան այժմ այս խմբից ընտրած խորհրդականներով: Յաջորդած Հայրենիքը ընտրված ծագումաւորները, մինչև հիմա տիրող դժբախտ ներկայացուցիչները ջանքեր արին և անում են, որ Վիմաքսեանին և Բարթոլոմէոսին քուէ տալուց յետոյ, իրանց կողմը դրաւն ժողովրդականների ընտրած պատրիարքը, և շարժաւորութեան, Հայրենիքի (նախնական) և խոհեմութեան անուշով շեղեցնեն նրան այն ընթացքից, որով իլովիսեան գրաւեց ընդհանուր սիրտը և որին ծա-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Կ. ՊՕԼՍՈՒՄ

(Ականատեսի տպագրութիւնները)

IV

Նոր քաղաքական ժողովի կազմութիւնը իր հետեւութիւններն ունեցաւ Կ. Պօլսի ազգային բոլոր հիմնարկութիւնների վրա: Ամենից առաջ Ազգային հիւանդանոցը եղաւ. ուշադրութեան առարկայ:

«Հայրենիք» լրագրին ամբողջ 3 տարի անաչառ քննադատում էր հիւանդանոցի՝ մանաւանդ բժշկական և տնտեսական մատակարարութեան մասերը և կարողացաւ յաջողի՝ միայն շնորհիւ նոր պատրիարքի Ազգային հիւանդանոցը և Միացեալ ընկերութիւնները Պօլսի մեծադոյն ազգային հիմնարկութիւններն են: Հիւանդանոցը մինչև

Հետադարձութիւնը կը տեսնուի մի քանի ամիս»։

Կ. Պօլսի անդլիական լեզուները տեղեկութիւն է ստացել, որ Հայ բանտարկեալներէից 21-ը դատաւարարութեան են մատուցուած, 6-ը յամաճարանականութեան և 21-ը զանազան ժամանակամիջոցներով ծանր աշխատանքի և բանտարկութեան։ Այդ առիթով յայտարարութեան է օտանտեան կառավարութեան, որ դատաւարարութեան ի կատար չածվին, մինչև հիմնովին նրանք չը վերաբնակուին։

ԱՆԳԼՈ-ԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻԱՆ ՄԻՏԻՆԳԸ

«Անգլո-այսկական ընկերութեան նախաձեռնութեամբ Լոնդոնում կայացաւ մի բազմամարդ միտինգ, որին նախագահում էր Սթէվէնսոնը։ Միտինգին մասնակցում էին պարլամենտի շատ անգլիացի ընկերացիներ, որոնք անգլիացիներ և հայեր։

«Շատերը բացակայ լինելով՝ ուղարկել էին նամակներ Գրանցից մէկը, Զօրջ Միտինգը գրում էր հետեւեալը. «Հայկական հարցի դրութիւնը ներկայումս այնքան յուսահատական է և միւս կողմից այնքան հաւանական է, թէ հայերի հալածանքները քննող յանձնաժողովը անհետեւնալ անօգուտ կը լինի, որ ես կարծում եմ, եկել է ժամանակը, երբ ամեն մէկը, որը համակրում է հայերին, պէտք է խոստովանի այդ ճշմարտութիւնը։

«Նախագահը, բանալով ժողովը, յայտնեց, որ բոլորովին անմիտ բան է ասել, թէ պէտք է սպասել և կարծիք չը յայտնել մինչև Սասունի յանձնաժողովը իր գործը վերջացնի։ Այդ յանձնաժողովի օտար անդամները սոսկ վկայներ են միայն, և քննութիւնը վերաբերում է միայն մի վիլայէթի առանձին գաւառին։ Նրանք չեն կարող փակել իրանց աչքերը վերջին 16 տարվայ բազմաթիւ դէպքերի առաջ, որոնք հասցրել են Հայաստանը այնպիսի դրութեան, որ այլ ես անկարելի է համբերել (ծափահարութիւններ)։ Մեր դրութիւնը այս դէպքում փափուկ է, որովհետև Անգլիայի կառավարութեան շնորհիւ էր, որ Ս. Ստեֆանօսի դաշնագրի 16-րդ յօդուածը վերածվեց Բերլինի դաշնագրի 61-րդ յօդուածի, որը չէր պարունակում ոչ մի դրական երաշխաւորութիւն, որ բէֆօրմներ ժամանակին կը մտցնվին։

«Էլլիսը առաջարկեց մի բանաձև, որով յայտնվում է զայրոյթ, որ Բ. Գիւտը վերադարձում է մարդասիրութեան սկզբունքները, և որը հրաւիրում է թագուհու կառավարութիւնը նախաձեռնող լինել՝ հայոց գաւառներում հաստատ և որոշ բէֆօրմներ մտցնելու գործում։ Նա աւելացրեց, որ երբ պարլամենտը նիստերը կը սկսվեն, նրա ընկերներից շատերը պատրաստվել են հարգելու առաջարկել այն ուղղութեամբ, ինչ ուղղութեամբ խօսեց պ. Նախագահը։ Ճառախօսը վերջում շատ ցածր, որ լորդ Ալմըրթլէյ մերժել է պատգամաւորութիւնը ընդունել, մինչև որ յանձնաժողովը իր գործը կը վերջացնի։

«Մի քանի հոգի խօսեցին այդ բանաձևի պաշտպանութեան համար և առաջ այդ բանաձևը միաձայն ընդունվեց ժողովից։

«Գրանից յետոյ Շվանը առաջարկեց մի ուրիշ

բանաձև, այն է, թէ Սասունի դէպքերի համար մի քանի մարդկանց պատժելը ընդհանուր դրութիւնը կը թողնի անփոփոխ, այն ինչ հարկաւոր է համարալին և զօրեղ ներգործութիւն բոլոր պետութիւնների կողմից, որպէս զի Հայաստանում հիմնաւոր բարեկաւութիւն մտցնելի և քրիստոնեայ բնակիչները ապահովվին։ Այս առաջարկն էլ ընդունվեց ժողովի կողմից։

«Ապա Մակ-Կոլլ առաջարկեց մի բանաձև, որով պախարակում է կառավարութեան այն վարմունքը, որ նա 1889 թիւի սկսած ծածկում է Հայաստանին վերաբերեալ հիւպատոսական զեկուցումները։ Քրիստոնեաների կոտորածները, աւելացրեց նա, կատարվել են Կ. Պօլսից տուած հրամաններով, որից յետոյ ուղարկվել են քննիչներ, տանելով պատրաստի զեկուցումներ իրանց գրպաններում։ Եթէ մինչև անգամ հայերը ապստամբված լինէին թիւրք կամայականութիւնների դէմ, այդ նրանց պարտքն էր, որովհետև թիւրք կառավարութիւնը ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ մի կազմակերպված աւազակութիւն։

«Վերջում Պէրսի Նայթը, որ ամբողջ 14 տարի ապրել է Հայաստանում, ասեց. «Ամենամեծ չարքը, որ երբ և ից է հասցրված է հայերին, դա Բերլինի դաշնագրի 61-րդ յօդուածի ստեղծելն է, որը թիւրքերի աչքում հայերին դարձրեց իբրև մահապաշտ թշնամիներ, որոնցից պէտք է ամեն կերպ ազատվել։

«Ճառախօսների մտերին ժողովը վերաբերվեց մեծ համակրութեամբ։»

«Daily Telegraph»

ԱՆՕԳՐՈՒՄ ՀԵՐԲՈՒՄ

Ֆրանսիական «Temps» լրագիրը տպագրել է հետեւեալը.

«Սրբազան Աղարեանը, հայկաթօլիկների պատրիարքը, մեզ խնդրում է հաղորդել, որ Կ. Պօլսի մեր թղթակցի հաղորդած մի քանի տեղեկութիւնները իր վերաբերմամբ ճիշդ չեն։ Աղարեան պատրիարքը մեզ հաղորդում է, որ ինքն չէ զբնակեց այնտեղի ծանուցելու անելու հայոց նոր պատրիարք իսմայիլեանին, որ իր քաղաքականութիւնը միշտ ուղղամիտ է եղել թէ զգալի կառավարութիւն և թէ զգալի հայոց ազգը, և կատարելապէս առաջարկելու նախաձեռնութիւնը։

Տարբաբանութեամբ, Աղարեանի այդ հերքումը այն տեսակի հերքումներէից է, որոնք միայն ապացուցանում են տխուր կասկածները։

Իսկ այն սոսկալի թագրերն են, ինչու այդ մասին լուր է Աղարեան պատրիարքը։

Իսկ թիւրքաց կառավարութեան հասցէին ուղղած դժուարաւորութիւնները.— ինչու այդ մասին էլ լուր է Աղարեան։

Իսկ հայ գործողների հասցէին ուղղած հայտնաւորները.— ինչու այդ մասին ոչինչ չէ ասում տխրահալ պատրիարքը։

Իմ քաղաքականութիւնը տարբեր է Ալեքեանի քաղաքականութիւնից.— ասում է Աղարեան. բայց այդ ինչից երևաց։ Նրանից, որ իր քաղաքականութիւնը այժմ տարբեր է իսմայիլեանի քաղաքականութիւնից, կամ թէ նրանից, որ Աղարեան

ուզում է դիւր գալ և հայերին և թիւրք կառավարութեան։

Ներքե խորամանկ խօսքերով մարդիկ չեն մաքրվում, չեն սրբվում։ Կամ բացարձակ հերքում կամ ոչինչ։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՂՈՒՆՑ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՈՐԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Այս տարի Կովկասեան Բարեգործական Ընկերութիւնը մտնում է իր գոյութեան 14-րդ տարին։ Տասն չորս տարվայ գոյութիւնը բաւական ժամանակամիջոց է մի հաստատութեան գործունէութիւնը գնահատելու համար։

Սկզբի տարիներում ընկերութիւնը գործում էր շատ սահմանափակ շրջանի մէջ. բայց երբ հետո, հետէ բացվեցին զանազան քաղաքներում ճիւղեր, երբ նա սերտ յարաբերութեան մէջ մտաւ հասարակութեան հետ, երբ նա իր վրա առաւ բարեգործութեան այն մի քանի ճիւղերը, որ վարում էին մինչև այդ ժամանակ եկեղեցին և հոգևորականութիւնը, երբ նա սկսեց հիմնել մի քանի քաղաքներում գործարան-ընթերցարաններ, նա մկսեց նկատվել հասարակական կեանքի մէջ արդէն իբրև մի կարևոր ֆակտոր, մի ֆակտոր, որ դեռ շատ համակերպիչ դեր ունի խաղալու այդ կեանքի մէջ։

Սակայն չը նայելով այն նշանակութեան, որ նա ստացել է, չը նայելով այն կապերին, որ նա հաստատել է շատ քաղաքների հետ իր ճիւղերի միջոցով. չէ կարելի ասել, որ նրա գործունէութիւնը ևս նշանաւոր է եղել։ Այդ ճիշդ է. բայց այդ գործունէութիւնը գնահատելիս, չը պէտք է մոռանալ և հասարակութեան վերաբերումը դէպի այդ ընկերութիւնը։

Հայոց հասարակութիւնը հանգստացնելով իր խիղճը նրանով, որ այժմ կայ մի հաստատութիւն, որին կարող են դիմել և օգնութիւն խնդրել չքաւորները, հաշմանդամները, կոյրերը, կաղիւրը, խուլները, չքաւոր աշակերտները և ուսանողները և առհասարակ տառապեալները, բոլորովին մոռացել է այն պարզ ճշմարտութիւնը, որ ընկերութիւնը այդ բոլոր նպատակները իրագործելու և հասարակութեան պարտականութիւնը կատարելու համար, պէտք է միջոցներ ստանայ այդ հասարակութիւնից։ Ամբողջ ընկերութիւնը իր կենտրոնում և իր ճիւղերով հազիւ 1,500 անդամներ ունի, ուրեմն Կովկասի 20 հայաբնակ քաղաքները, որոնք կարող էին առնուազն 5000 անդամ տալ, հազիւ տալիս են ամեն մէկը միջին թւով 75 անդամ։ Այդ կողմից Թիֆլիսը ամենամայրաքաղաքի դրութեան մէջ է գտնվում։ Թիֆլիսը հազիւ տալիս է տարեկան 250 անդամ, մինչև նա կարող էր առնուազն 1000 անդամ տալ։

Իւրաքանչիւր տարի ընկերութիւնը ստիպված է լինում ոչ թէ տանտեալ, այլ հարկաւոր օգնութիւն խնդրող չքաւորներին, ուսանողներին, աշակերտներին, աղքատ և խեղճ դպրոցներին, ուսուցիչներին բացառել, միջոցներ չունենալու պատճառով։ Այդ բաւական չէ, շատ անձինք, որոնք առաջ մասնաւոր տեղերից կարողանում էին օգնութիւն ստանալ, այժմ մերժում են ստանում այդ տեղերից այն պատրուակով թէ արդէն կայ

այդ բոլորի մասին մոռածը և հոգ տանող ընկերութիւն։ Իսկ այդ բոլորի մասին մոռածը և ամենից համար հոգ տանող ընկերութեան տարեկան նախահաշիւը Կովկասի 20 քաղաքներում հազիւ հասնում է 35,000 ռուբլու։ Եւ այդպիսի մի չնչին գումարով ընկերութիւնը կոչված է հոգալ 20 քաղաքների հայ հասարակութեան բարեգործական կարիքները...

Պարզ է, որ ընկերութիւնը, իր կոչման բարձրութեան վրա դնելու համար, պէտք է հասարակական աշխցութիւն վայելէ և չը մոռացվի հասարակութիւնից։ Թէ ընկերութեան կանոնադրութիւնը, թէ նրա 13 ամեայ գործունէութիւնը և թէ ղեկավարների փորձառութիւնը երաշխաւոր և գրաւական կարող են լինել, որ հասարակութեան տուած օգնութիւնը թէ նպատակայարմար կը գործադրվի և թէ որ և է պատահական ըրակի, կորուստի չէ կարող ենթարկվել, ինչպէս ենթարկվում են մեր զանազան այլ եկեղեցական և հասարակական հաստատութիւնների միջոցները։

Ինչպէս խում ենք, ընկերութեան կենտրոնական վարչութիւնը նոյնպէս մտածում է այդ խնդրի մասին և մտադիր է վաղվան, փետրվարի 19-ի ընդհանուր ժողովի ուղարկութիւնը հրաւիրել և անդամների աշխցութիւնը խնդրել ընկերութեան գործունէութիւնը ընդլայնելու համար։ Յոյս ունենք, որ թէ հայ հասարակութիւնը և թէ ընկերութեան անդամները լուրջ կերպով կը վերաբերվեն այդ առաջարկութեան և միջոց կը տան նորհոգին իրագործելու այն բարեգործական համակերպիչ նպատակները, որոնք զգալիւս են ընկերութեան կանոնադրութեան մէջ։

ՄԵՐ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻՑ

I

Առաւ 11-ին Ներսիսեան դպրոցի ուսուցչական խումբը ընտանեկան կերպով տօնեց ուսուցիչ Արիսեան Մանգիլեանի ուսուցչական գործունէութեան քսան և հինգամեակը։

Այս առիթով մեզ հաղորդում են հետեւեալ մի քանի տեղեկութիւններ։ Ա. Մանգիլեան Ներսիսեան դպրոց է մտել ուսուցչական պաշտօնով 1870 թվին և քսան և հինգ տարի անընդհատ ծառայել է այդ դպրոցում, մի քանի ամիս բացառութեամբ, երբ ուսուցչի պաշտօն է վարել Ալեքսանդրօպօլում։ Այդ քսան և հինգ տարվայ ընթացքում, բացի ուսուցչութիւնից, միաժամանակ վարել է նա յաճախ տեսիլ պաշտօնակատարի պաշտօնը։

Տօնի առիթով Ներսիսեան դպրոցի ուսուցչական խումբը ներկայացրեց պ. Մանգիլեանին շնորհաւորութեան ուղերձ, մի շքեղ ալբոմ ուսուցչին։ Երի պատկերներով ու գեղեցիկ արծաթէ կուժ ամփոփում։ Գ. Բարխուդարեան, խմբի աւագագործը, մի համառօտ ոտանաւոր կարգ սց. Պ. Մանգիլեան, շնորհակալութիւն յայտնելով՝ բացատրեց այդպիսի ստանալաւորութեան նշանակութիւնը, իբրև բաւական իրաւոյս աշխատանքին և զարթոնող միջոց ուսուցչի ինքնաճանաչութեան։ Տօնը վերջացաւ ընկերական ճաշկերպով։

II

Նոր-Բայազէտից մեր թղթակիցը գրում է. «Փետրվարի 5-ին, կիրակի, հայոց եկեղեցւո ուսումնարանի դահլիճում կատարվեց նոյն ուսումնարանի

բոլորը գիտեք թէ նա ով էր։ Գիտեք թէ նա քրիստոնեայ է մկրտված, գիտեք, որ նա ամուսնացած էր, գիտեք, որ դասախոս է ունեցած և ապա դարձեալ կանգ առնելուց յետոյ ասում է. «Սիմոն-բէյ ալ, ինչպէս ամեն մարդ, ունեցած է թերութիւններ, աղօթներ առաջի Աստուծոյ, որ անոր մեղքերուն թողութիւն չնորհէ։ Մի մեծ բեռ էր այս քարոզը Ալեքսանդրի համար և վերջապէս պիտի մտնէ և Գաղաղը տանում են պատուակալ դիւանների լուսկեցութեամբ։

Յանկարծ կէս ճանապարհին, ոտովիանութիւնը կանգնեցնում է զազաղը. ժողովրդի մէջ իրաւանցում է տարածվում...

Եւ ամա հետզհետէ բոլորը ցրվում են. բժշկական վարչութիւնը միջամտում է, հակաանխալան միջոցներ են կործ գրվում և յուղարկաւորութիւնը շարունակվում է անշուք կերպով։

Մագուտի հետ գերեզման է մտնում, և այն էլ այդ կերպով ամիրայական իշխանութեան վերջին միացորդը, տեղի տալով նոր, ժողովրդական ազդեցութեան անձան։

Այսպիսով

փահարեցին նոյն իսկ եւրօպական դեսպանները և մամուլը։

Սակայն որչափ ես համոզվեցայ իմ նրա հետ ունեցած տեսակցութիւնից, նորընտիր պատրիարքը փոփոխամիտ լինելուց շատ հեռու է և դերձաւոր մէջ այն բոլոր արարքի համար, որ հաստատուելն որոշած է յարատեւել իր ներկայ ընթացքում իսմայիլեան նուիրած է իր անձը՝ իր պաշտօնին։ Նա իր նախորդների նման չէ ըմբռնում պատրիարքի պաշտօնը։ Չը նայելով իր հիւանդոտ վիճակին, նա առաւտից մինչև երեկոյ, բոլորից, նոյն իսկ Ալեքեանից, որպէս զի չը պատրիարքարանում նստած, անձամբ հսկում է ներկայացվին կառավարութեան, բերանացի իսկ բոլոր գործերին. ճաշում է պատրիարքարանին կից երեսօղէմատանը և պառկում է պատրիարքարանի մի անշուք սենյակում։ Այժմ, սակայն, հով դրութիւնը և դրա շնորհիւ իր համար առավարչութիւնը ի նկատի ունենալով պատրիարքի պաշտօնին։ Նա իր նախորդների նման չէ ըմբռնում պաշտօնը։ Չը նայելով իր հիւանդոտ վիճակին, նա առաւտից մինչև երեկոյ, բոլորից, նոյն իսկ Ալեքեանից, որպէս զի չը պատրիարքարանում նստած, անձամբ հսկում է ներկայացվին կառավարութեան, բերանացի իսկ բոլոր գործերին. ճաշում է պատրիարքարանին կից երեսօղէմատանը և պառկում է պատրիարքարանի մի անշուք սենյակում։ Այժմ, սակայն, հով դրութիւնը և դրա շնորհիւ իր համար առավարչութիւնը ի նկատի ունենալով պատրիարքի պաշտօնին։ Նա իր նախորդների նման չէ ըմբռնում պաշտօնը։ Չը նայելով իր հիւանդոտ վիճակին, նա առաւտից մինչև երեկոյ, բոլորից, նոյն իսկ Ալեքեանից, որպէս զի չը պատրիարքարանում նստած, անձամբ հսկում է ներկայացվին կառավարութեան, բերանացի իսկ բոլոր գործերին. ճաշում է պատրիարքարանին կից երեսօղէմատանը և պառկում է պատրիարքարանի մի անշուք սենյակում։ Այժմ, սակայն, հով դրութիւնը և դրա շնորհիւ իր համար առավարչութիւնը ի նկատի ունենալով պատրիարքի պաշտօնին։ Նա իր նախորդների նման չէ ըմբռնում պաշտօնը։ Չը նայելով իր հիւանդոտ վիճակին, նա առաւտից մինչև երեկոյ, բոլորից, նոյն իսկ Ալեքեանից, որպէս զի չը պատրիարքարանում նստած, անձամբ հսկում է ներկայացվին կառավարութեան, բերանացի իսկ բոլոր գործերին. ճաշում է պատրիարքարանին կից երեսօղէմատանը և պառկում է պատրիարքարանի մի անշուք սենյակում։ Այժմ, սակայն, հով դրութիւնը և դրա շնորհիւ իր համար առավարչութիւնը ի նկատի ունենալով պատրիարքի պաշտօնին։ Նա իր նախորդների նման չէ ըմբռնում պաշտօնը։ Չը նայելով իր հիւանդոտ վիճակին, նա առաւտից մինչև երեկոյ, բոլորից, նոյն իսկ Ալեքեանից, որպէս զի չը պատրիարքարանում նստած, անձամբ հսկում է ներկայացվին կառավարութեան, բերանացի իսկ բոլոր գործերին. ճաշում է պատրիարքարանին կից երեսօղէմատանը և պառկում է պատրիարքարանի մի անշուք սենյակում։ Այժմ, սակայն, հով դրութիւնը և դրա շնորհիւ իր համար առավարչութիւնը ի նկատի ունենալով պատրիարքի պաշտօնին։ Նա իր նախորդների նման չէ ըմբռնում պաշտօնը։ Չը նայելով իր հիւանդոտ վիճակին, նա առաւտից մինչև երեկոյ, բոլորից, նոյն իսկ Ալեքեանից, որպէս զի չը պատրիարքարանում նստած, անձամբ հսկում է ներկայացվին կառավարութեան, բերանացի իսկ բոլոր գործերին. ճաշում է պատրիարքարանին կից երեսօղէմատանը և պառկում է պատրիարքարանի մի անշուք սենյակում։ Այժմ, սակայն, հով դրութիւնը և դրա շնորհիւ իր համար առավարչութիւնը ի նկատի ունենալով պատրիարքի պաշտօնին։ Նա իր նախորդների նման չէ ըմբռնում պաշտօնը։ Չը նայելով իր հիւանդոտ վիճակին, նա առաւտից մինչև երեկոյ, բոլորից, նոյն իսկ Ալեքեանից, որպէս զի չը պատրիարքարանում նստած, անձամբ հսկում է ներկայացվին կառավարութեան, բերանացի իսկ բոլոր գործերին. ճաշում է պատրիարքարանին կից երեսօղէմատանը և պառկում է պատրիարքարանի մի անշուք սենյակում։ Այժմ, սակայն, հով դրութիւնը և դրա շնորհիւ իր համար առավարչութիւնը ի նկատի ունենալով պատրիարքի պաշտօնին։ Նա իր նախորդների նման չէ ըմբռնում պաշտօնը։ Չը նայելով իր հիւանդոտ վիճակին, նա առաւտից մինչև երեկոյ, բոլորից, նոյն իսկ Ալեքեանից, որպէս զի չը պատրիարքարանում նստած, անձամբ հսկում է ներկայացվին կառավարութեան, բերանացի իսկ բոլոր գործերին. ճաշում է պատրիարքարանին կից երեսօղէմատանը և պառկում է պատրիարքարանի մի անշուք սենյակում։ Այժմ, սակայն, հով դրութիւնը և դրա շնորհիւ իր համար առավարչութիւնը ի նկատի ունենալով պատրիարքի պաշտօնին։ Նա իր նախորդների նման չէ ըմբռնում պաշտօնը։ Չը նայելով իր հիւանդոտ վիճակին, նա առաւտից մինչև երեկոյ, բոլորից, նոյն իսկ Ալեքեանից, որպէս զի չը պատրիարքարանում նստած, անձամբ հսկում է ներկայացվին կառավարութեան, բերանացի իսկ բոլոր գործերին. ճաշում է պատրիարքարանին կից երեսօղէմատանը և պառկում է պատրիարքարանի մի անշուք սենյակում։ Այժմ, սակայն, հով դրութիւնը և դրա շնորհիւ իր համար առավարչութիւնը ի նկատի ունենալով պատրիարքի պաշտօնին։ Նա իր նախորդների նման չէ ըմբռնում պաշտօնը։ Չը նայելով իր հիւանդոտ վիճակին, նա առաւտից մինչև երեկոյ, բոլորից, նոյն իսկ Ալեքեանից, որպէս զի չը պատրիարքարանում նստած, անձամբ հսկում է ներկայացվին կառավարութեան, բերանացի իսկ բոլոր գործերին. ճաշում է պատրիարքարանին կից երեսօղէմատանը և պառկում է պատրիարքարանի մի անշուք սենյակում։ Այժմ, սակայն, հով դրութիւնը և դրա շնորհիւ իր համար առավարչութիւնը ի նկատի ունենալով պատրիարքի պաշտօնին։ Նա իր նախորդների նման չէ ըմբռնում պաշտօնը։ Չը նայելով իր հիւանդոտ վիճակին, նա առաւտից մինչև երեկոյ, բոլորից, նոյն իսկ Ալեքեանից, որպէս զի չը պատրիարքարանում նստած, անձամբ հսկում է ներկայացվին կառավարութեան, բերանացի իսկ բոլոր գործերին. ճաշում է պատրիարքարանին կից երեսօղէմատանը և պառկում է պատրիարքարանի

նարանի ուսուցիչ Սարգիս Գրիգորիանի ուսուցչու-
թեան քսան և հինգամսակը:

Աւագ-ուսուցիչ Զ. Խաչկանեանց մի ճառով
բացատրեց հանդիսականներին ուսուցչի բարձր
նշանակութիւնը մանուկների դաստիարակութեան
գործում: Աշակերտները և աշակերտուհիները ու-
սանաւորներ կարգացին և դանադան երգեր եր-
գեցին:

Նորոշումի հոգաբարձութիւնը ուսումնարանի
կողմից մի ոսկեայ ժամացոյց ընծայեց պ. Փիլո-
յանցին: Ժամացոյցը զարդարւած էր Գրիգոր
Արծրունու պատկերով և հետեւալ փորագրով՝
«Սարգիս վարժապետին, Նոր-Բայազետի հայոց
ուսումնարանից, փետրւար 1895 թիւ»: Ընկեր
ուսուցիչները նուիրեցին մի ոսկեգօծ գրիչ և մա-
տիտ, աշակերտուհիները նուիրեցին իրանց ասեղ-
նազօրծած մի բարձր, իսկ աշակերտները մի թա-
սաբանեան երկու մոմակաշերտով և այլն: Ապա
ուսուցիչ Բատիկեանց կարգաց ալո առիթով
ուղղած շնորհաւորական հեռագիրներ և նամակ-
ներ:

Այդ բոլորից յետոյ խօսեց ինքը պ. Փիլոյան, յայտնելով, որ մտադիր է թողնել ուսուցչական
ասպարէզը և նուիրել իրան կուսակցութեան,
աւելացնելով, որ ուսուցչութեամբ ձեռք բերած
և խնայած իր բոլոր կարողութիւնը այժմեանից
իսկ ն ու լ թ ու մ է բարեգործական նպատակնե-
րով: Այդ նպատակները արդէն որոշված են:

Այդ առիթով տեղական գործակալի մօտ տե-
ղի ունեցաւ մի ճաշկերոյթ, ուր հրաւիրված էին
բոլոր ուսուցիչները, հոգաբարձուները, քաղաքի
պատւաւոր մարդիկ և երիտասարդութիւնը: Զա-
յկերոյթը շատ ուրախ անցաւ:

ՄԵԼԱՌՈՅԻ ԸՆԴՈՒՄԻՒՆԵՐ

Այս չորս տարի է, որ կառավարութեան յանձ-
նարարութեամբ մի մասնադէմ Չուրիով անունով,
ծխախոտագործութեան փորձեր է անում Լա-
զօդադու: Այս չորս տարվայ ընթացքում նա
համեմատաբար դիտողութիւններ է արել ծխա-
խոտի տեսակների որակների և արդիւնաւե-
տութիւնը որոշելու և երկէ է հետեւալ եզրակա-
ցութեան (Кавк. сел. хоз.):

Ամենայնամար տեսակը Լազօդադի համար պէտք
է համարել պլատանա (տրապիզոն), սա մասն
և սրան ցնդակից բաժնի տեսակները: Տեղա-
կան բարձրահասակ տրապիզոնը թէև շատ
բերք է տալիս, բայց որակութեան կողմից ստոր է:
Պլատանան տալիս է դեղնադոյնից սկսած
մինչև կարմրադոյն, լաւ յատկութեան, շուտ հա-
նող ծխախոտ, որ ունի միջակ և խոշոր թերթեր
և քանակութեամբ շատ բաւարար է: Սա մասն
և բաժնի անելի հոտաւէտ են, մանրաթերթ,
ունեն լաւ գոյն, նարնջադոյնից դեպի կարմիր,
պակաս բերրի են, բայց գնահատվում են լաւ և
շուտ գնվում են:

Կրիմից սեռած բնդրակ ծխախոտի փորձը
աջող հետեւանքներ տուեց. նա յարմար է նրանով,
որ աւելի մեծ տոկոսն ունի կուտում է արիւն
հիւսնութեան դէմ:

Դիւրեկները համեմատաբար անաջող դուրս
եկան, նրանց հոտը փոխվում է դեպի սամսոնի
հոտը: Բացի դրանից՝ դիւրեկների խնամելը և
պատրաստելը մեծ աշխատանք և ուշադրութիւն է
պահանջում:

Պերսոնալ, չվարակ սիգարի տեսակ
ները չեն կարողանում տալ այնպիսի ծխախոտ,
որ կարողանայ մրցութեան մէջ մօտեցալ իսկա-
կաններին. նրանք կամ կոպիտ են դուրս գալիս,
կամ դժգոյն, կամ շուտ մշացող:

ՆԱՄԱԿ ԳԱՆՁԱԿԻՑ

Փետրվարի 11-ին

Ամսի 9-ին, այստեղի թատերասէրների խում-
բը, ի միշտակ վարդանանց տօնի, ներկայացրեց
«Ռուզան» օղբերգութիւնը: Ներկայացումը ընդ-
հանրապէս անաջող անցաւ. թոյլ անսամբլի մէջ
աչի էր ընկնում միայն պ. Միրզոյանը—Ջաբրէ
Իշխանը. խելացի և բնական էր պ. Միսիրեան-
նի խաղը Արցախի իշխան Զաւարի դերում: Իսկ
պիէսի գլխավոր հերոսը—Ռուզանը, որի դերը
կատարում էր օր. Բեհնադարեան, չը կարողացաւ
սպաւորութիւն գործել:

Ներկայացումը բարեգործական նպատակով էր:

Պէտք է ասել, որ գովելի է Գանձակի թատերա-
սէրների եռանդն ու ձգտումը. նրանք, ամեն նե-
ղութիւն յանձն առնելով, այս տարի տուել են
մի քանի ներկայացումներ բարեգործական նպա-
տակով. սակայն լաւ կը լինէր, որ այդ բարի նպա-
տակի հետ նրանք տալին հասարակութեան և մի-
փոքր բաւականութիւն, որովհետեւ բարի նպատա-
կը դեռ ևս իրաւունք չէ տալիս հասարակութիւ-
նը ժամերով նստեցնել և բաւականութիւն տա-
լու փոխարէն՝ ձանձրացնել նրան:

Մենք հեռու ենք թատերասէրներին քննադա-
տելու դիտաւորութիւնից. այդ անվարձ մշակները
արժանի են միայն մեր շնորհակալութեան բայց
ժողովուրդը իր տուած փողի համար բաւականու-
թիւն է պահանջում, ուստի շատ ցանկալի է, որ
Գանձակի յարգելի թատերասէրները՝ իրանց ոյժե-
րի համեմատ պիտաներ ընտրեն և փոխանակ հա-
սարակութիւնը կապուել բնի հետ, չը ստեղծեն
նրան: Զիչէ է, նրանք չուղեցին այդ պատմական
տխուր օրը—Վարդանանց տօնի օրը—խաղալ որ
և է կօմեդիա, այլ ընտրեցին տրագեդիա, բայց
չէ որ այդ տրագեդիան նրանց իրանց անպաճոյճ
խաղով դարձրին կօմեդիա, վղջւի:

Նոյն օրը եկեղեցում տեղական յաջորդ Սթո-
նեան խօսեց մի քարոզ 1036 նահատակների մա-
սին: Պատարագից յետոյ ժողովուրդը դիմեց դպի
տղայոց դպրոցը, որտեղ ուսուցիչ Միսիրեան
պատմեց Վարդանանց պատերազմի մասին, իսկ
ուսուցիչ Տէր-Մարտիրոսեան ճառ խօսեց նոյն
նրի վերաբերութեամբ: Պարոնի ճառը ծախա-
հարութեամբ ընդունվեց:

Տղայոց դպրոցը կազմեց և տօնածառ, ման-
կական երեկոյ, իսկ օրիորդաց մեծ երկասեան
դպրոցում մինչև այսօր տակաւին տեղի չէ ունե-
ցել ոչ մի հանդէս. թնչ է պատճառը:

Ա. Տ. Յ.

ՆԱՄԱԿ ԻԳԻՐԻՑ

Փետրվարի 4-ին

Անցեալ շաբաթ, յունվար ամսի 28-ին, մեր
դպրոցի ուսուցչական խումբը, մասնակցութեամբ
տեղական սիրողների, մի ներկայացում տուեց
յօգուտ հայոց դպրոցի. խաղացին «Սամուէլ» օղ-
բերգութիւնը և «Անանուէ կատակ» կօմեդիան:
Ներկայացումը աջող անցաւ թէ խաղի և թէ նիւ-
թականի կողմից: Ողբերգութիւնը մանաւանդ ընդ-
հանուր հետաքրքրութիւն էր չարժեք, որովհետեւ
ամենքին էլ խիստ ցանկալի էր Բաժնի հերոսին
բնմի վրա տեսնել, և միւս կողմից, չը նայելով մեր
պատմական տրագեդիաների բազմաթիւ պակա-
սութիւններին, այնու ամենայնիւ մեր գաւառական
ժողովուրդը շարունակում է սիրով և առանձին
հետաքրքրութեամբ տեսնել դրանց բնմի վրա:

Եւ ահա թէ ինչու «Սամուէլ» ներկայացումը
առանձին գոհութիւն պատճառեց այստեղ: Բոլոր
տոմսակները վաճառված էին, այս բանին թիչ չը
նպաստեց և խղիւղի երկու թշնամի խմբերի հաշ-
տութիւնը: Այս ցանկալի հաշտութիւնից յետոյ
դպրոցը ընդհանուր ուշադրութեան և խնամքի
առարկան է դա՛նել, մինչդեռ նախորդ քարնե-
րում այս խմբերից միշտ մէկն ու մէկը կամ ան-
տարբեր էր լինում դէպի այդ օգտաւէտ հիմնա-
րութիւնը, կամ նոյն իսկ թշնամական վերաբեր-
մունք էր ցոյց տալիս, երբ հակառակ խումբը օգ-
տաւէտ քաջեր անելու փորձեր էր անում: Փառք
Աստուծոյ, իղիւրը և նոյն իսկ ամբողջ Սուրմա-
լուն այժմ ազատ են խախլին թշնամի խմբերի
միասնակար աղեցնութիւնից և արդէն պտուղներ
երևում են. պատիւ այդ բարեբար հաշտութեան
գլուխ բերողներին:

Թատրոնի ընդհանուր մուտքը եղաւ 118 րուբ-
լի, զուտ արդիւնք մնաց 100 րուբլի: Երկրորդ
ներկայացումը տեղի է ունենալու փետրվարի 9-ին:
Լուծւ ենք, որ սիրողները բաւական դժուարու-
թիւններ են կրում կանանց դերեր կատարողներ
գտնելու: Այս վերջին հանգամանքը գաւառական
բնմերի ամենաբաւարար կողմն է: Խղիւրը, օրի-
նակ, տասնեակ տարիներ են, որ իւրաքանչիւր տա-
րի մի երկու ներկայացումներ են տեղի ունենում,
բաւական թուով տեղական դպրոցի ընթացաւարտ
օրիորդներ կան, այնու ամենայնիւ հնար չէ լինում
գրանցել մէկն ու մէկին բնմ դուրս բերել, թէկուզ
նոյն իսկ բոլորովին «անմեղ» դերում:

Ջարմանալի են մեր հայերը. նրանք անտարբեր,
մինչև իսկ հաշտ աչքով նայում են բոլոր նորա-
ձեւութիւնների վրա, չեն խորհում իրանց աղէկայ,
հարսի նորաձեւ զգեստները և ալ դարձրել տես-

նելիս, մինչև իսկ նրանց համար փող էլ չեն խը-
նայում շատ անպէտք և վնասակար նորաձեւութիւն-
ների վրա ծախսեր անելով, բայց հէնց որ խնդիրը
գալիս է բնմ դուրս գալու, իսկոյն հազար ու մի
արդեւներ են հանում, բաց է ի բաց մեթօնով ին-
չու. միթէ յիշուի դրանց աչքում բնմ մի ան-
բարոյականացնող վայր է: Ամենին ոչ. դա հե-
տեանք է միայն իրանց նախկին նախապաշար-
մունքների և ուրիշ ոչինչ:

Իղիւրի դպրոցներում այս տարի շարունակ տե-
ղի են ունենում աշակերտական դրական հանդէս-
ներ, ուսուցչական խմբի ղեկավարութեամբ, որոնց
ներկայ են լինում և ծնողները:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Երեան, փետրվարի 11-ին

Խնդրում եմ, եթէ կարելի է, «Մշակի» մէջ մի
անկիւն շնորհէ՛ք այս երկտողիս:

Միայն երկու օր առաջ, պատահմամբ ինձ ա-
նցին, որ Թիֆլիսի անասուն թերթի 3-րդ հա-
մարում հետեւալ լուրն է հրատարակվել. «Ճեմա-
րանում վարժաց էր բացվել. ինչպէս իմանում
ենք, վարժացի կառավարիչ պ. Յ. Տէր-Միրաքեանց,
տեսնելով որ գործերը չէ կարողանում, ինչպէս
հարկն է, առաջ տանել և անաշուղթեան և հա-
ղիպում, հրաժարվել է մանկավարժութեան և հո-
գերանութեան դասերից ու հեռացել Երեան, ուր
յոյս ունի թեմական դպրոցի պաշտօն ստանալ,
պ. Սեդրակ Մանդինեանի տեղը»:

Աւայժմ բաց է ի բաց ասում ենք, որ այս տո-
ղերը ծայրէ ի ծայր ստուգութիւն ու անխղ-
ճութիւն են պարունակում: Եթէ ճեմարանի
վարչութիւնը հերքելու լինի իմ այս նկատողու-
թիւնը, այն ժամանակ ես հարկադրված պիտի
լինեմ, փխտանալ խոսնակութեամբ լռելու, հրա-
պարակ հանելու վարչութեան ու իմ ընդհանուր
ներքի ու սրանց ելքի բուն պատճառները:

Յ. Տէր-Միրաքեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, փետրվարի 7-ին

Պատիւ ունեմ խնամարար խնդրելու, դեռե-
ղել «Մշակի» մտակայ համարներից մէկում հե-
տեւալը.

«Մշակի» թղթակցութեան մէջ,—որ արտա-
տպեց «Новое Обозрение» լրագիրը իր 1894 թիւ
դեկտեմբերի 18-ի համարում,—հաղորդված էր,
որ Կ. Պոլսում ձեռքալալութիւններ են լինում
թէ մեղաւոր, թէ անմեղ մարդկանց և այդ բանը
առաջ է բերել ընդհանուր սարսափ Կ. Պոլսի
հայերի չըջանում: Զարմանալի է տակայն, որ ոչ
մը չէ նկատել այդ ընդհանուր սարսափը: Իսկ
ինչ վերաբերում է այն բանին, որ Տրապիզոնում
տեղական թիրաքների մէկը, ալիօնի աղեցնու-
թեան տակ ատրճանակ է արձակել մի հայի վրա,
—դրան սր և է նշանակութիւն տալ չէ կարելի:

Թիւրքաց ընդհանուր հիւպատոս՝ Մ. Էստագ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Մշակի» այս համարը բաղկացած է թերթ ու
կէսից:

Տրապիզոնի մեր թղթակիցը հաղորդում է մեզ
ուշադրութեան արժանի հետեւալ լուրը.—«Սա-
սուն գնացող քնիչ յանձնախումբին յատուկ թղթ-
թակցութիւն հաստատված է, որ Տրապիզոնի վրա-
յով կանցնի դէպի Կ. Պոլսի և կամ դէպի Սա-
սուն: Եթէ այդ լուրը ճիշդ է,—դա շատ ուրա-
խալ է: Թիւրքաց պօստը այժմ այնպիսի վիճակի
մէջ է, որ ոչ մի նամակ ապահով տեղը չէ հաս-
նում, այլ ևս չենք խօսում այն մասին, որ բոլոր
նամակները բացվում են: Այնպէս որ քնիչ յանձ-
նաժողովը մի շատ կարեւոր գործ է կատարել,
վճարել հիմնել իր սեփական, ապահով թղթա-
տարը:

Մեզ հաղորդում են, որ Անահա եպիսկոպոս
Համադապեան նշանակվում է Երեանի թեմի կա-
ռավարիչ:

Ամենայն հայոց կաթողիկոսը, ինչպէս հեռա-
գրում են «Тифлисский Листок» լրագրին, փետր-
վարի 16 ին հասաւ Եկատերինոպոլս Հասարակու-

թիւնը սիրալիր ընդունելութիւն ցոյց տուեց հա-
յոց եկեղեցու պետին:

Հիւանդ և օգնութեան կարոտ Լեոն վարդա-
պետ Խոջայեանին հասցնելու համար ստացանք
Երեանից Գեղեցիկ Ահարոնեանի միջոցով, 50
րուբլի և Բագուից Բաժնի Մ. Զարեանի միջո-
ցով՝ 100 րուբլի: Ծանր հիւանդութեան տակ
ճնշված և նիւթական միջոցներից զուրկ երկտա-
սարդ հոգեւորականի համար այդ համակրութիւնը
վերջին և միակ սփոխանքն է: Լեոն վարդապետի
հիւանդութիւնը, անբուժելի թորախտ է: Նա
պառկած է ոչ թէ հայոց առաջնորդարանում,
այլ Թիֆլիսի Միքայէլեան փողոցի վրա մի հա-
մեստ սենեակում: Նրան խնամողները իր նախ-
կին աշակերտներն են: Հիւանդին ամեն օր այցե-
լում է բժշկապետ Գասպարեանց:

Երկու օր առաջ, Զուգդիդի մօտ, իր կալուածքում,
անձնասպանութիւն գործեց պրինց Աշիլ Միւրատ:
Այդ ինքնասպանութեան լուրը ծանր տպաւորու-
թիւն թողեց նրա ծանօթների վրա և մինչև այ-
ժմ էլ յայտնի չէ դրա պատճառը: Պրինց Միւ-
րատ պատկանում է Փրանսիական այն ցեղին, ո-
րի պետն էր Նապոլէոն I կայսրի զինակից հրո-
շակաւոր Եսակով Միւրատը—Նապոլի թագա-
ւորը: Երեսուն տարի առաջ տեղափոխվելով Կով-
կաս, նա այստեղ հաստատեց իր մշտական բնա-
կութիւնը: Նա ամուսնացած էր Մինդրէիլայի
վերջին տիրապետող իշխանի, Գաւթի Գաղեանի
աղջկայ հետ և ինքն անձամբ կառավարում էր
իր կնոջ հաջորդ կալուածքը: Նա մօտ 50 տարե-
կան էր և թողել է երկու ուղի և մի աղջիկ:

Մեզ հաղորդում են, որ փետրվարի 22-ին, չո-
րեքշաբթի օր, Կալուածական բանկի թատրո-
նում լինելու է մի հայերէն ներկայացում: Պէտք
է խաղան «Մեծապատիւ Սուրբազաններ» պիէ-
սան, սիրողների և դերասանների մասնակցու-
թեամբ: Պարոնեանի այդ պիւսան այնքան ժողո-
վրդականութիւն է գտել, որ, անկասկած, այս
անգամ ևս թատրոնը կը գրաւի մեծ բաղմունքով:

Սև քաղաքից, Ամստեր Թատրիւնեանց ուղար-
կել է մեզ 6 րուբլի, որպէս զի այդ փողով
«Մշակը» ուղարկենք Բեկլարեանից դիւղի հայոց
դպրոցին:

Կովկասի կառավարչապետը, ինչպէս հաղոր-
դում են «Моск. Вѣд.» լրագրին, միջնորդում է
ներքին գործերի միջխտրութեան առաջ բաց
թողնել 80,000 ր. պետական գանձարանից՝ մո-
րեխը ջնջելու համար Կովկասում:

ՂԶԱՐԻՑ մեզ գրում են, «Ամսի 10-ին, տեղիս
թատրոնը դրաւ էր անսովոր բազմութիւն. խա-
ղում էին Սանդուկեանի «Պէպո» կօմեդիան: Ի նկա-
տի ունենալով այն բոլոր դժուարութիւններն ու
արգելքները, որոնց հետ տարված են լինում
կուռ սիրողները՝ մանաւանդ գաւառում ներկա-
յացումներ տալիս, այդ ներկայացումը կարելի է
շատ աջողված համարել: Առանձին շնորհակաւու-
թեան արժանի են նախաձեռնող ուսուցիչ-սիրող-
ները, և մանաւանդ կին-դերասանները՝ տիկին
Մալաբեան, օր. օր. Եղաբեան և Պապինեան,
որոնք իրանց մասնակցութեամբ նպաստեցին ներ-
կայացման աջողութեանը: Ներկայացումից յետոյ
հասարակութեանը ցոյց տրվեցին կենդանի պատ-
կերներ հայ գաղթականների կենանքից: Մուտք ե-
ղաւ 200 րուբլի, որ ամբողջովին յատկացրած է
բարեգործական նպատակի: Եթէ, ամսի 10-ին,
այստեղ եկաւ հայ երգչուհի օր. Ալմամադեա-
նը, որ վաղը թատրոնում տալու է մի հա-
մերգ:

ԱՍԱԼՔԱՒԱՔԻՑ մեզ գրում են. «Ամսի 9-ին,
Վարդանանց տօնի օրը, եկեղեցում հոգեհանգիստ
կատարվեց. պատարագին երգում էր քառածայն
երգեցիկ խումբը, որը կազմված էր օրիորդներից,
երիտասարդներից և ուսուցիչներից: Խումբը կա-
ռավարում էր երկսեռ ուսումնարանի երգեցողու-
թեան ուսուցիչ Տ. Տօնականեանը: Երկու հոգի
դամբանական ճառ խօսեցին: Նոյն օրը երեկոյան
սիրողները ներկայացրին Շիլլերի «Ալմամադեան»
Ծախված էին բոլոր տոմսակները: Մուտքը յօ-
գուտ Բարեգործական ընկերութեան տեղական
ճիւղին էր»:

Կիրակի, փետրվարի 19-ին, Բանկի թատրոնում, մեր ժամանակի առաջին ձեռնածու և ասպետ Ն. Ա. Կոչլովը կը տայ սպիրիտիական և մէգիկական երեկոյ՝ իլլիւզիայի և երեւոյթական ցնորքերի շարժումներով։ Երեկոյն բաղկացած կը լինի երեք բաժանմունքներէ, 50 նամակներով։ 1) Հին կասարգների հրաշքները։ 2) Ֆակիրների աշխարհի նոր հրաշքները։ 3) Սպիրիտիական և մէգիկական փորձեր։ Տեղերի գները պահանջքած են։ Տոմարները կարելի է ստանալ թատրոնի կասսայում։ Իմ կազմած բրոշուրը՝ 25 տարվայ համար, կարելի է ստանալ կասսայում 20 կոպէկով։

1—1

ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՑ ԲԱՐԵՆՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ յայտնում է ի զի տուժիւն ընկերութեան անդամների, որ փետրվարի 19-ին, կիրակի, երեկոյեան ժամը 7-ին թիֆլիսի Գուգարի դահլիճում նշանակված է ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԺՈՂՈՎ, որի պարագմունքի առարկաները լինելու են։

1) Ընկերութեան 1895 թ. ընդհանուր՝ այն է խորհրդի և ճիւղերի նախահաշուի քննութիւնը և հաստատութիւնը։

2) Պաշտօնատար անձանց ընտրութիւն, այն է ա) Ընդհանուր ժողովի նախագահի և քարտուղարի, բ) Խորհրդի 4 անդամների և 4 փոխանդամների, գ) Վերատուգող յանձնաժողովի 3 անդամների և զրադարանական յանձնաժողովի 5 անդամների։

Խորհուրդը խնդրում է ընկերութեան Թիֆլիսի անդամներից վերանորոգել իրանց անդամագրութիւնը, գիմելով ընկերութեան գրասենեակը, Սէրգիէվսկայա փողոց, տուն Արխանանի № 16։

(№ 18)

2—2

Ֆրանսիական ՄԷՍԱԺԵՐԻՄԱՐԻՏԻՄ ընկերութեան

Շուկաները, որոնք կանոնաւոր երթևեկութիւն ունեն աշխարհիս բոլոր ծովերի և ովկիանոսների վրա, իւրաքանչիւր երկու շաբաթը մի անգամ դալիս են Բաթում, և որոնք լինելով փաստային շոգենաւեր թէ արագ են գնում և թէ ամեն յարմարութիւններն ունեն ճանապարհորդների համար։

Երկրպագու թէ սովորական ճանապարհորդներին և թէ մանաւանդ երուսաղէմ կամ Մէկէէ գնացող ուղևորների համար, պահանջքած գներով, տրվում են տոմսակներ մինչև Կ. Պոլիս, Եւֆրատ, Պարս-Սայիդ և կամ՝ այլուր։

Տոմսակների և տեղեկութիւնների համար գիմել ընկերութեան գրասենեակը, Թիֆլիսում՝ Գլորիօզայա փողոց, քարվանսարայ նախկին Արծրունի, № 127։

(№ 18)

2—3

ՄԵԾ ՇԵՐԱՄԱՊԱՀԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐ

ՄՕԼՏԻՖՈՐՈՒՄ, ԿՕՐՄԻԱՎ ԿԳՁՈՒ ՎՐԱ (ՖՐԱՆՍԻԱ)

Ի ԱԼՕԻԶԻ ԵՒ ԸՆԿ.

Պ. Այոզիի ֆիրմայի շերտի որդիների սերմեր ձեռք բերել ցանկացողները կարող են գիմել Թիֆլիս՝ Կապրալիան Կովկասի Գլխավոր տնտեսական ընկերութեանը և ախկին Գ. Սուլթանովային, Նիկոլայեվսկայա փ. տ. № 39. Սերմը ծախվում է 5 և 3 մետր պարունակող արկղիկներով մէջ, մեկալը 60 կոպէկով։

(№ 9)

6—6

ԼԱՋԱՐԵՆ ԶԵՄԱՐԱՆ ԱՐԵՆԵԼԵԱՆ ԼԵՋՈՒՑ, ՄՕՍԿՎԱ

Համարանի վարչութիւնը ունի վաճառելու

ՄԿՐՏԻՉ ԷՄԻՆԻ

Հետեւող սակաւաթիւ հեղինակութիւններն ու հրատարակութիւնները.

- 1) Վարդանայ Բարձրբերդեցոյ Պատմութիւն Տեղեկական. Մոսկւա, 1861. ա. տ. 2 ր. 50 Կ.
- 2) Ստեփաննայ Սիւնեաց եպիսկոպոսի Պատմութիւն տանն Սիսական, 1871. ա. տ. 3 > — >
- 3) Միկիթայա Արեւմտեան Պատմութիւն Հայոց, 1860. ա. տ. 1 > — >
- 4) Всеобщая История Вардана Великого (XIII в.), перевод с армянскаго, съ объяснениями и приложениями, 1861. . 4 > — >
- 5) Всеобщая История Степаноса Таронского Асохика по прозванию (XI в.) пер. с армянскаго, съ объяснениями и приложениями, 1864. . 4 > — >
- 6) Синодальное слово Нерсеса Ламбронского (XII в.), пер. с арм. 1864. . 2 > — >
- 7) Шаракань (Շարական) богослужебные каноны и пѣсни армянской Восточной Церкви. Полный переводъ. 1879 (Միացել է միայն մի քանի օրինակ)
- 8) Армянскія надписи въ Карсѣ и Ани и въ окрестностях послѣднего, текстъ и переводъ 1881. . 1 > 50 >
- 9) Очеркъ Истории Армянской Восточной Церкви, 1864. . — > 65 >
- 10) Очеркъ религіи языческихъ армянъ (изслѣдованіе) 1864. . 1 > 50 >
- 11) Огнѣтъ на замѣчания г. Патканова, 1874. . — > 65 >
- 12) Моисей Хоренскій и древній эпосъ армянскій (изслѣдованіе) 1881. . 1 > — >
- 13) Династическій списокъ Хайкидовъ (изслѣдованіе)
- 14) Сказаніе о Романѣ и Давидѣ (Борисѣ и Глѣбѣ) по Арм. Четы-Минеймъ (пер. с армянскаго)
- 15) Сказанія о Свв. Өаддѣѣ и Варөоломѣѣ апостолахъ Арменіи (пер. с армянскаго)

Գրքերի գները հաշված են ճանապարհածախսով հանդերձ։—Այս գրքերից գներ ցանկացողները թող բարեհաճեն գիմել իրանց պատուէրներով Հեմարանի վարչութեան այսպիսի հասցեով.

Въ Правленіе Лазаревскаго Института восточныхъ языковъ (Москва)

Նոյն տեղում վաճառվում է նոր լոյս տեսած

«ИСТОРИЯ АРМЕНИИ МОИСЕЯ ХОРЕНСКАГО»

Новый переводъ М. Эмина с армянскаго языка на русскій (с примѣчаніями и приложениями). Москва, 1893.—Цѣна 2 р., съ пересылкою 2 р. 25 к.

(№ 14)

2—3

ԿԱԿԱՕ ԲԼՈՕԿԵՐ

ՍՆԵՆԻՍԻՍԻ ԽՄԻՉԻ (գլխավոր պահեստը Ռուսաստանի համար «ԵԱՎԱ» ֆիրմայի մէջ (С.-Петербургъ, Большая Морская, 38). Ծախվում է կոթիկա և զիւղային ապրանքների բոլոր լաւ մաղաղներում 1/1, 1/2, 1/4 և 1/8 կիլոգրամանոց թիթեղեղայ տուփերի մէջ։ (GRAND PRIX) Բարձրագոյն պարգև Անտվերպէնի համաշխարհային ցուցահանդիսում 1894 թւին։

(№ 151)

9—50

Նոյեմբերի 20-ից ստացվել է Պատեօրի սխտեմով պատրաստած ԲՐՈՒՍԱՅԻ ԲՈՋՈՒԺԻ ՍՊԻՏԱԿ ՏԵՍԱԿԻ ՍԵՄԵԼ, որ արդէն անցեալ տարինից յայտնի է Կովկասում և Պարսկաստանում իր յատկութիւններով և առած առատ բերքով։

Սերմը ստացված է ուղղակի յայտնի «Էլիօմօրես» ֆիրմայից։ Գները ցանկացողները կարող են գիմել՝ ԲԱԹՈՒՄ, ԹԻՖԼԻՉ, ԲԱԳՈՒ, ԵՂԵ. Մնացականեաններին, իսկ ՆՈՒԻԻՒ Աղայ Մուսայ Մահմեդովին։

Այս հասցեով. Бр. Мнацаканянцъ, Батумъ կամ Тифлисъ կամ Баку.

(№ 136) (շ. Ե.)

23—25

ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ 1881 Թ.

„ՐՈՍՍԻՍ“

Ապահովագրական ընկերութեան մէջ

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԵՒ ՊԱՀԵՍՏԻ ԴԻԱՄԱԳԼՈՒԹԻՒՆԵՐ 20,500,000 ՐՈՒՐԼԻ

Ընկերութեան տոկոսաբեր թղթերը պահվում են պետական բանկում։

Օրինակ։ Ընտանիքի հայրը, 34 տարեկան, ապահովագրվում է 5,000 Ր., որ պէտք է տրվի կնոջը և երեխաներին անյապաղ մահից յետոս։ Այդպիսի ապահովագրութեան համար նա վճարում է երեքամսական պրէմիա 30 Ր. 80 ճոպէկ։

Ապահովագրութիւնները ընդունվում են 1000-ից մինչև 100,000 Ր. գումարների մէկ անձի կեանքի համար։

Ընկերութիւնը ապահովագրում է առանձին չա հաւել տ պայմաններով և արտօնութիւններով հիւանդութեան և աշխատանքի անընդունակ լինելու դէպքում։

Ապահովագրական գումարը տրվում է և մահվան դէպքում տարափոխիկ հիւանդութիւնից, խօլերայից և այլն։

Յունիսի 1-ին 1894 թւի «Բոսիա» ընկերութեան մէջ ապահովագրված էին 28,246 անձներ 75,621,010 Րուբլի գումարով։

Ապահովագրողները մասն ունեն ընկերութեան եկամուտներից։

Ապահովագրողների դիվիդենդը 1893 թւի համար—120% է։

Ապահովագրութեան համար յայտարարութիւնները ընդունվում են և ամեն տեսակ տեղեկութիւններ հաղորդվում են վարչութեանը Ս. Պետերբուրգում (Большая Морская, 37), ընկերութեան տուն, № 37), ընկերութեան Թիֆլիսի բաժնում (Сергиевская, д. № 6) և ընկերութեան գործակալութիւնների մէջ կայսրութեան բոլոր քաղաքներում։

(№ 85)

7—20

Ի Ա. ԲՐՈՆ ՖՕՆ ԲՐԵՆՆԵՐ

Յանձն է առնում ՀԱՇԻԱՊԱՀԱԿԱՆ, ԳԻԱՍՆԵԱԿԻ և ԱՌԵՏԻՍԻԱԿԱՆ ՄԱՏԱՆՆԵՐ պահելու գործը ամբողջ տարվայ ընթացքում, ուսերէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն, հայերէն և ուրիշ լեզուներով. ստուգում է զանազան առևտրական և արդիւնաբերական հաստատութիւնների հաշիւները և մատնաները, քննում, փակում, բանում, և կազմում է առևտրական մատնաների և առևտրական մատնաների զանազան թիւքիւնները։

Այն անձինք, որոնք չունեն հաշւապահներ, բայց ցանկանում են ունենալ կանոնաւոր հաշւապահութիւն, կարող են ունենալ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԿՈՒՐՏԵՐԻ ԲՐԱՆՑ ԳՈՐԾԵՐԻ ԸՆԹԱՅԻՄ ՄԱՍԻՆ ԵՒ ԿԱՆՕՆԱԿՈՐ ՄԱՏԱՆՆԵՐԻ Մատնաներ պահելու համար վերցվում է տարեկան 100 Րուբլի և աւելի։ Հասցեն Էլիզաբետինսկայ, № 25, օտարերկրական վարչութեան վերին յարկում։

Ռուսացանում է։

ՀԱՇԻԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՐԱԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Վճար } Հաշւապահութեան ամբողջ կուրսի համար (2—3 ամիս) 40 ՐՈՒՐԼԻ
 Արազագրութեան տեսական կուրսի համար (2 ամիս) 50 ՐՈՒՐԼԻ
 Պարագմունքներ յիշում են ամեն օր, երկու ժամկէտ ընթացքում։ Առաջադէմ պարագմունքների համար ՎԱՅԱԿԱՆՆԵՐ ընթացքի դիւրեկտորից և ուրիշ անձերից։

(№ 16)

(2) 48—100

ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ

ԹԻԻՐԲԱՅ ՀԱՅԵՐԻ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԳԻՆԸ 20 ԿՈՊԵԿ

Թիֆլիսում վաճառվում է «Մշակ» խմբագրատանը, նոյնպէս և Գլորիօզայա փողոցի վրա հետեւեալ խանութներում՝ Եփրեմ Մատուրեանի լամպաների մագաղինում և Տէր-Յովսէփեանի ծխախոտի խանութում։

(№ 143)

ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ ԵՒ ՊԱՆՍԻՕՆ

Ա. ՏԵՐՅԱԿՈՎԱԲԵԱՆՑԻ

Ընդունում է երթևեկ, կիսադիւրեկութիւ և զիւրեթիւ աշակերտներ, Պատրաստում է զինադիւրեկ, ընտանեկան ուսումնարանի, կադէստների կորպուսի և այլ ուսումնարանների համար։ Սօրոքի, Գանձակայա փ. № 11.

(№ 127)

10—10